HET A-TEAM MET EEN DESKUNDIGE ANTIMICROBAL STEWARDSHIP

Visiedocument met functieomschrijving van de Deskundige Antimicrobial Stewardship (DAS)

Sophie Balder en Ingeborg Groothuis namens de werkgroep antimicrobial stewardship

29-9-2022

Download from SWAB.nl | 2026-11-11 04:42

ACHTERGROND

Antimicrobial stewardship is internationaal erkend als een van de belangrijkste beheersmaatregelen bij de beteugeling van antimicrobiële resistentie. Sinds 2015 ziet de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) er op toe dat elk ziekenhuis een Antimicrobial Stewardship Programma (ASP) met bijbehorend antibiotica-team (A-team) heeft. Bij de praktische invulling van een ASP worden A-teams geholpen door de praktijkgids opgesteld door de SWAB[1] . De praktijkgids stelt dat het A-team is samengesteld uit tenminste een arts-microbioloog, een internist-infectioloog (of een internist met samengesteld profiel infectieziekten) en een ziekenhuisapotheker, en wordt bij voorkeur ondersteund door een professional met ervaring op het gebied van kwaliteit van zorg.

In de afgelopen jaren is in veel ziekenhuizen een nieuwe functie binnen het A-team ontstaan: de Deskundige Antimicrobal Stewardship (DAS). De meeste DAS'en hebben een verpleegkundige achtergrond of hebben zich binnen de infectieziekten gespecialiseerd tot verpleegkundig specialist. Daarnaast zijn er ook DAS'en actief met andere achtergronden. Voorbeelden hiervan zijn deskundige infectiepreventie, microbiologisch analist of apothekersassistent.

De afgelopen 5 jaar is deze DAS groep gegroeid tot meer dan 30 personen, verdeeld over twintig A-teams in Nederland. De behoefte aan het formuleren van een visie over de plaats van de DAS binnen het A-team met helderheid over taken en verantwoordelijkheden groeit. Vanuit dit kader wordt duidelijk wat er voor nodig is om een DAS in een A-team in te zetten.

VISIE

Onze visie is dat een DAS een rijke aanvulling is voor een A-team. Alle A-team leden hebben specifieke kennis op het gebied van infectieziekten en antibioticabeleid. Zo ook de DAS, met een achtergrond op HBO niveau in de gezondheidzorg en de aanvullende scholing en ervaring op het gebied van infectieziekten kan de DAS zowel op medisch als op verpleegkundig niveau meedenken en praten.

De DAS kan gezien worden als de motor van het A-team. Hij/zij is de verbindende factor tussen alle A-team leden, heeft een coördinerende en uitvoerende functie in de A-team werkzaamheden, kan een voorzittende rol vervullen tijdens de MDO's en faciliterend zijn in de terugkoppeling/feedback naar de voorschrijvers Zij/hij is een vertaler/intermediair tussen de verschillende disciplines. Zie bijlage 1 voor een uitgebreide taak- en functieomschrijving.

Veel A-teams hebben te maken met een hoge werkdruk. Met het aanstellen van een DAS kan met hetzelfde budget meer effect worden bereikt. De specialisten binnen het A team kunnen taken delegeren aan de DAS, met deze taakherschikking kan de kracht van het A-team vergroot worden. Daarnaast zal de DAS taken vervullen die niet passen bij het profiel van een specialist waarmee de werkzaamheden van het A-team verbreed kunnen worden. De DAS kan het A-

[1] https://swab.nl/nl/download-de-praktijkgids

Download from SWAB.nl | 2026-11-11 04:42

team binnen het ziekenhuis een bekender begrip maken en kennis bij alle werknemers m.b.t. verantwoord antibiotica beleid vergroten door voorlichting en onderwijs op verpleegafdelingen en door zich laagdrempelig benaderbaar op te stellen in de ziekenhuisorganisatie. Naarmate de ontwikkeling van de DAS groeit, kan, in overeenstemming met het A-team, hij/zij groeien naar meer zelfstandigheid.

Kortom, de toevoeging van een DAS geeft het A-team een breder bereik en zorgt ervoor dat de doelstellingen van een A-team eerder behaald kunnen worden.

AANBEVELINGEN

Ons doel is om de rol van de DAS binnen het A-team te bestendigen. De huidige DAS groep wilt daarom naar het volgende streven de komende vijf jaar:

1. (h)erkenning van de functie en de meerwaarde van een DAS binnen de Nederlandse ziekenhuizen, zodat alle A-teams over de ruimte beschikken of beschikbaar maken om een DAS aan te stellen binnen het A-team.
2. Een erkende opleiding DAS, waarin de eindtermen zijn vastgelegd die voortkomen uit de functie- en taakomschrijving.
3. Alle nieuwe DAS'en volgen deze opleiding om de functie volgens de vastgestelde normen uit te kunnen voeren.
4. Erkenning van de DAS binnen de verschillende beroepsverenigingen.

Namens de A-team ondersteuners,

Marjo vd Hurk, PAMM te Eindhoven

Maaike Eeren, Radboud te Nijmegen

Norma Welles, MCL te Leeuwarden

Aafke Bosma, Flevoziekenhuis te Almere

José Groeneveld, Maxima MC te Eindhoven

Yvonne den Ouden, Rijnstate te Arnhem

Cindy Giesen, Rijnstate te Arnhem

Francis Verholen, Rijnstate te Arnhem

Sophie Balder, AVL te Amsterdam

Ingeborg Groothuis, Antonius ziekenhuis te Sneek

Download from SWAB.nl | 2026-11-11 04:42

Bijlage 1

FUNCTIE- EN TAAKOMSCHRIJVING VOOR DAS.

We zien veel overeenkomsten in de werkzaamheden die de ondersteuners, met de verschillende achtergronden, voor het A-team uitvoeren. Er bestaat echter geen uniforme functie omschrijving voor DAS. Hierdoor is het niet altijd duidelijk waarvoor men de DAS kan inzetten. De toegevoegde waarde van een DAS wordt hierdoor, ons inziens, onderschat. De DAS groep die dit visiedocument opgesteld heeft, heeft de bestaande functie- en taakomschrijvingen van de DAS verzameld en samen gevoegd tot een uniforme functie- en taakomschrijving. Deze uniforme functie- en taakomschrijving vormt een blauwdruk, welke door de A-teams gebruikt kan worden om het naar wens aan te passen in een addendum.

Er is onderscheidt gemaakt tussen kerntaken en aanvullende taken. Kerntaken zijn de taken die de meeste DAS verrichten. De aanvullende taken worden door enkele van de DAS verricht. Dit heeft te maken met de voorkeur van het A-team waarvan zij onderdeel zijn.

KERNTAKEN A-TEAM ONDERSTEUNER

De Fte van de DAS komt volledig ten goede van A-team werkzaamheden. Hierdoor kunnen de inspanningen en reikwijdte van het A-team vergroot worden. De DAS kan de meeste basistaken van het A-team, onder supervisie, verrichten.

Hieronder staat beschreven wat de huidige DAS als kerntaken heeft. Verder in het document wordt ingegaan op de aanvullende werkzaamheden en taken die Verpleegkundig Specialist die DAS taken uitvoert is (voorheen Nurse Practitioner)

Binnen de kerntaken van de DAS vallen:

Invullen van de randvoorwaarden, meten (kwaliteit voor verantwoord antibiotica beleid):

1. Het dagelijks monitoren van stewardship indicatoren voor goed antibiotica gebruik,
2. Het MDO infectieziekten/A-team voorbereiden en adviezen documenteren,

Educatie:

1. De zaalartsen voorzien van feedback op antibioticabeleid op patiëntniveau.

Uitvoering van verbeterpunten

1. Het uitvoeren en analyseren van een puntprevalentiemeting,
2. Data verzamelen voor bijv terugkoppeling aan Raad van Bestuur of ten behoeve van Nethmap.
3. Audit

In de dagelijkse zorg en follow up van infecties:

1. Het stroomlijnen van correct antibioticagebruik,
2. Het waarborgen van de juiste diagnostiek,

Download from SWAB.nl | 2026-11-11 04:42

3. Terugkoppeling aan de internist-infectioloog en de arts-microbioloog.

AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN DESKUNDIGE ANTIMICROBAL STEWARDSHIP

Naast deze kerntaken zijn er aanvullende werkzaamheden die afhankelijk van de wensen van het A-team door de DAS uitgevoerd kunnen worden.

Invullen van de randvoorwaarden, meten (kwaliteit voor verantwoord antibiotica beleid):

1. Het vervolgen van de gegeven adviezen in de klinische patiënten zorg.

Educatie:

1. Verpleegkundig leiderschap bij de afdelingsverpleegkundigen vergroten in het kader van hun rol tegen antibiotica resistentie. Dit kan eventueel door het aanstellen van ambassadeurs.
2. Onderwijs aan A(N)IOS en co assistenten over resistentie, hun eigen rol hierin, diagnostiek en het maken van een AB beleid

Uitvoering van verbeterpunten:

1. Richtlijnen voor Infectieziekten en zorgprocessen ontwikkelen en implementeren,
2. Deelname aan regionale ABR zorgnetwerken (het delen van expertise met andere zorgverleners in de regio, adhoc vragen en of klinische lessen),
3. Bijhouden van het online antibioticaboekje.

In de dagelijkse zorg en follow up van infecties:

1. Patiëntenvoorlichting geven over antibioticaresistentie, ab gebruik infectieziekte etc.
2. Deelnemen aan de grote visites op de verpleegafdeling om aandacht te vragen voor het AB beleid
3. Een antibiotica allergie spreekuur (delabeling en optimaliseren allergie registratie).
4. Outpatient Parenteral Antimicrobial Therapy. Hierbij kan de DAS het proces waarbij de patiënt die met intraveneuze antibiotica naar huis gaat vanuit de kliniek optimaliseren en de patiënt in de thuissituatie vervolgen. Denkende hierbij aan spiegels, chemie en klinische verbetering, bijwerkingen monitoren en beantwoorden van vragen van de patiënt.

WERKZAAMHEDEN DAS MET VS ALS ACHTERGROND

Indien een verpleegkundig specialist ingezet wordt als A-team ondersteuner kunnen bovenstaande taken verder uitgebreid worden met:

1. Infectieziekten (bed-side) consulten doen in de kliniek bijv S. aureus bacteriemie
2. Infectieziekten poli draaien
3. MRSA poli draaien
4. OPAT follow-up poli draaien

Download from SWAB.nl | 2026-11-11 04:42

De VS is bevoegd om bovenstaande taken zelfstandig uit te voeren mits binnen infectieziekten opgeleid [2]

Door de genoemde kerntaken en aanvullende werkzaamheden draagt de DAS bij aan het optimaliseren van antibiotica gebruik in het ziekenhuis en zo indirect aan het verminderen van resistentie ontwikkeling in ziekenhuizen.

OPLEIDING

Vanuit de DAS groep is het de aanbeveling om als minimale opleidingseis een afgeronde opleiding in de gezondheidszorg op hbo-niveau te hebben afgerond. Voor alle DAS geldt dat verdieping van kennis met betrekking tot infectieziekten, antibiotica en microbiologie een belangrijke voorwaarde voor succesvolle participatie.
Daarnaast vragen de werkzaamheden binnen een A-team vaardigheden op het gebied van gedragskunde om veranderingen op het gebied van antibioticagebruik binnen een ziekenhuis tot stand te brengen. Als er van een DAS tevens een bijdrage aan de directe (zelfstandige) patiëntenzorg en wetenschappelijk onderzoek verwacht wordt is de opleiding tot VS een vereiste.

Op het gebied van onderwijs is er voor medici de afgelopen drie jaar veel aanbod geweest. Voor niet-medici is er nog een hoop winst te behalen daar het huidige aanbod niet altijd aansluit op het opleidingsniveau of de kennis van de (beginnende) DAS. In 2019 is vanuit de SWAB de eerste 2-daagse cursus aangeboden aan DAS waarin onderwerpen als: infectieziekten, microbiologie, verander management en gedragskunde behandeld zijn. Er is veel behoefte ervaren aan deze onderwijsmodule zowel bij startende als al meer ervaren DAS.

Daarnaast geven de DAS aan dat het behalen van geaccrediteerde punten moeilijk is. De aangeboden cursussen, welke geschikt zijn voor bijscholing, vragen niet standaard accreditatie aan bij de beroepsgroepen V&VN, VHIG en/of VS register.

Om in te spelen op deze behoefte streven wij ernaar om:

1. Een overzicht aan te bieden op de website van de swab met de bestaande, toepasselijke medische cursussen en,
2. indien dit inspeelt op de behoeften deze cursussen ook beschikbaar te maken voor DAS,
3. en daarbij accreditatie wordt geregeld bij de verschillende registers voor de DAS.
4. Indien blijkt dat het bestaande cursusaanbod niet voldoende aansluit aan de behoeften van de DAS, willen wij de huidige twee daagse cursus uitbreiden naar een volwaardige en CZO gecertificeerde specialisatie cursus/opleiding.

[2] https://venvnvs.nl/venvnvs/over-de-verpleegkundig-specialist/wet-en-regelgeving/

Download from SWAB.nl | 2026-11-11 04:42